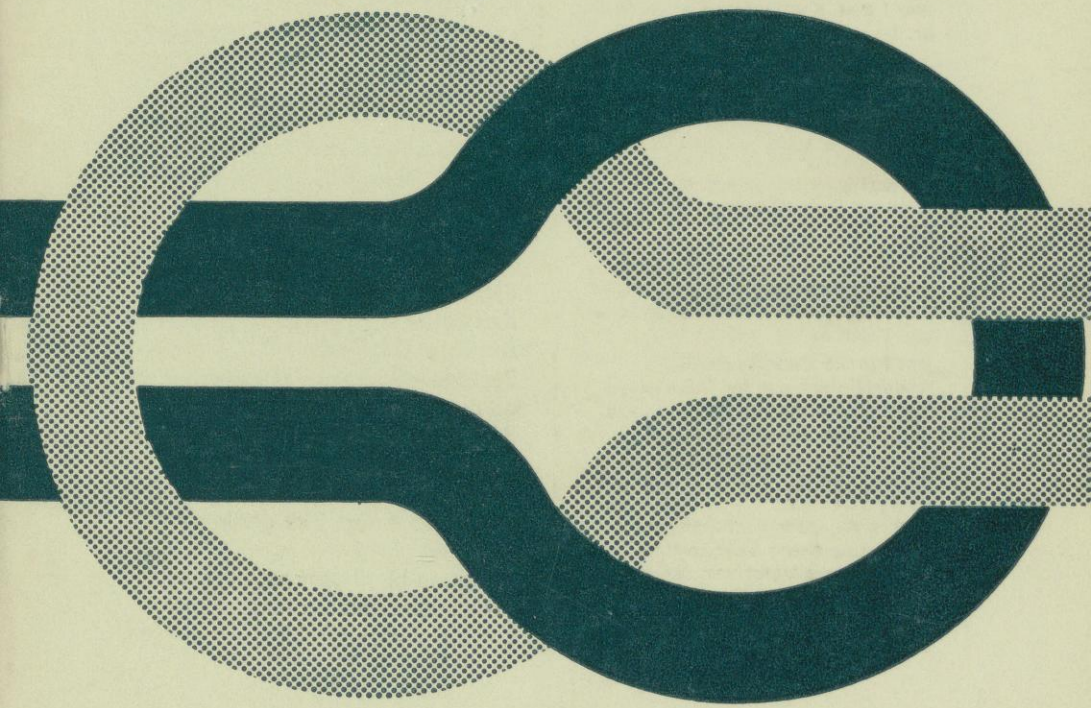
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO
Avviskontoret

21. årg. - 1975 - Nr. 2

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: — Kari Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren **Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473,bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året. Kontingenten er kr. 15,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

I DETTE NUMMER:

Ledige spesialskoleplasser blir isolert omsorg, sier SOR
Nødløsning å «flykte» fra institusjonene
SOR-årsmøte: Daglig liv i institusjonene
«Kaanans språk» i helsevernet?
NFPU-landsmøte i Trondheim
Yrkesopplæring i og utenfor institusjonen. Av Rolf Pedersen
Overbelegg på 646 klienter
Nordisk kongress i Århus i august
Verdenskongress i Irland i høst
Kommunene må få ressurser
En umulig oppgave?
Familieuken på Haraldvigen
Kan foreldrekursene bli bedre? Av Tore Gulbraar
Statens «trådløse» ble diakonenes sentralhjem
Kjære foreldre — hvordan vil dere samarbeide?
Pengeknipen rammer de svakeste
Søkte om bolig, fikk godkjent avdeling
Bolignød blant vernepleiere
Fri tannbehandling
Landet Rundt

Ledige spesialskoleplasser blir isolert omsorg, sier SOR

— Det er uheldig at en tilfeldig overkapasitet innenfor spesialskolene blir utnyttet som elevplasser for psykisk utviklingshemmede isolert fra den øvrige omsorg, heter det i en henvendelse fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge til Stortingets kirke- og undervisningskomité.

I henvendelsen som også er sendt til Kirke- og Undervisningsdepartementet og Sosialdepartementet, blir det pekt på at det rår stor usikkerhet når det gjelder utbygging og behov for institusjonsplasser for psykisk utviklingshemmede. Dette har bl.a. sammenheng med at spesialskolene i mange av landets fylker bygges ut med relativt stor overkapasitet. Overkapasiteten er søkt dekket ved at den kommunale grunnskole har rykket inn med ordinære grunnskoleklasser, eller at skolene har tatt til seg elever som tradisjonelt har soknet til åndssvakeomsorg.

Sykehusloven forutsatte at Helsevernet for psykisk utviklingshemmede skulle utbygges til rimelig dekning av behovet i perioden 1970—1975. Slike forventninger ble ikke innfridd. Ved utgangen av 1974 var det ca. 8 000 plasser, dvs. 55 prosent av totalt behov. I tillegg kommer et stort behov for sanering, modernisering og nybygging i en ressursfattig omsorg.

Det forhold at Helsevernet for psykisk utviklingshemmede fremdeles har store mangler, samtidig med at spesialskolene har både overkapasitet og relativt høy status, gjør at plassene i spesialskolene virker tiltalende både for foreldre og de administrative myndigheter. Men hverken elever med lett psykisk utviklingshemning eller med moderat og dyp hemning er etter Samordningsrådets oppfatning hjulpet med et slikt tilbud.

For de lettere utviklingshemmede elevene må tilbudene være basert på kommunalt tilrettelagte opplæringstilbud med styrking av hjemme- og lokalmiljøet. For de som er sterkere hemmet trenges et tverrfaglig tilbud med forankring i skole-, helse- og sosiallovgivning, hevder Samordningsrådet.

Hvis spesialskolene skal benyttes, må det være en forutsetning at plassene utnyttes som et tverretatlig omsorgstiltak i fylkene, og at psykisk utviklingshemmede på den måten sikres bredest mulig service. Samordningsrådet ber kirke- og undervisningskomitéen vurdere forholdene nærmere.

NØDLØSNING Å «FLYKTE» FRA INSTITUSJONENE

Ekstraordinære tiltak i Helsevernet for psykisk utviklingshemmede må ha som mål å styrke tilliten til institusjonstyper som et stort antall klienter har behov for. Institusjonene må hver for seg bli det beste tilbud for de klienter som har eller vil få behov for plass i institusjon, hevder Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge i en uttalelse til Sosialdepartementet om stortingsproposisjon nr. 1 (1974/75) tillegg nr. 3 — om ekstraordinære tiltak i Helsevernet for psykisk utviklingshemmede.

Samordningsrådet peker på at tilliten til institusjonene er blitt betydelig svekket de siste årene og at en tilfredsstillende utvikling bare kan sikres ved en forsert utbygging av lokale omsorgstiltak, mindre internatinstitusjoner og dagsentra.

SOR mener det er en nødløsning å «flykte» fra de store institusjoner. Den fremtidige utvikling må være basert på et bredt spektrum av tilbud med større institusjoner som hjørnesteiner i en servicekjede. Skal synet på større institusjoner bli mer optimistisk, må kvaliteten høynes og størrelsen avpasses et fremtidig omsorgsmønster i regionen/fylket.

Den medisinske betegnelsen «sykehus» for sentralhjem og «sykehjem» for mindre hjem vil etter Samordningsrådets mening hemme en utvikling i samsvar med helsevernets målsetting. I praksis vil det også bety forskjellsbehandling for lønn og bemanning og ressurser for klientbehandling.

Om fordelingen av de 25 millioner kroner til ekstraordinære utbedringsarbeider i institusjonene, sier SOR at staten må sikre full finansiering av utbedringene, fordi fylkene kan vegre seg for å bidra med en eventuell andel ved institusjoner som ikke er fylkeskommunale.

Samtlige institusjoner bør bli anmodet om å vurdere sin bygningsmessige status i forhold til sin oppgave på lengre sikt. Bevilgninger må bli gitt med den klare forutsetning at de skal bidra til å endre både selve avdelingsstrukturen (alt for store avdelinger eller små avdelinger med for lite plass) og innarbeidede arbeidsrutiner. SOR mener det vil være god økonomi å investere i bygningsmessige forbedringer ved mindre institusjoner.

SOR går sterkt inn for å få organisert intern opplæring for personalet både i sentralhjem og mindre institusjoner.

Fra sentralt hold bør det treffes tiltak som sikrer samordning av tjenester spesielt på lokalplanet. SOR går inn for en fordeling av ressursene som sikrer det beste bomiljø, den beste aktivisering og behandling for hver enkelt klient.

SOR-ÅRSMØTE SETTER SØKELYSET PÅ:

Daglig liv i institusjonene

Samordningsrådets årsmøte blir holdt på Hamar i dagene 6.—8. juni, med Hedmark Støttelag som arrangør. Helsedirektør Torbjørn Mork holder åpningstalen. Hovedtemaet blir «Psykisk utviklingshemmedes liv i institusjonen, og søkelyset rettes både mot avdelings- og bomiljø, fritid, opplæring og arbeid. Personalgruppenes deltakelse i all denne virksomhet står sentral i debatten.

Et utvalg med skolestyrer Orvar Thorsrud, Åkershagan, som formann, har undersøkt samarbeidssituasjonen for institusjonspersonale og pedagogisk personale, og komitéens synspunkter vil bli lagt fram og drøftet.

Her er programmet for årsmøtet:

SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

PROGRAM OG DAGSORDEN

Årsmøte 6.—8. juni 1975 — På Astoria Hotell, Hamar.

Fredag 6. juni
kl. 17.00: Åpning. Konstituering. Opptak av nytt medlem i Samordningsrådet.
kl. 17.30: Åpningstale av helsedirektør Torbjørn Mork.
kl. 19.00: Middag.
kl. 20.00: Vallset Spelemannslag spiller opp til Prøysenkveld. Allsang. Solistallsangleder.

Lørdag 7. juni
kl. 08.00 —09.00: Frokost.
kl. 09.00: Hovedemne for dagen: «Psykisk utviklingshemmedes liv i institusjonen. Personalgruppenes deltakelse i dette liv. Perspektiver om utvikling til noe bedre.»
Områdeoverlege I. Gimse. Samtale — diskusjon.
«Om meningsfylt liv i avdelings/bomiljø» — avdelingsleder Bernt Arner.
«Fritid» — fritidsleder Svein Hansen.
«Opplæring og arbeid» — produksjonsleder Steffen Eide.
kl. 13.00 —15.00: Lunsj.
kl. 15.00: Årsmøtet fortsetter med panel, samtale og diskusjon.
kl. 17.00: Valg og rapporter fra rådets utvalg.
kl. 19.00: Festmiddag. Festsamvær. Jakt- og fiskeoppsyn. Kristian Svendsen spiller musikk han har lært av Fossegrimen

«KANAANS SPRÅK» I HELSEVERNET?

Arbeidsforholdene ved institusjonene, Rettssikkerhet og Intern opplæring var de tre hovedtema som ble drøftet på en konferanse på Gran på Hadeland i slutten av november i fjor. Arrangør var Helsedirektoratet, Kontoret for psykiatri, og de ca. 50 deltakere var institusjonsledere, omsorgspersonale og folk fra sentral- og fylkesadministrasjonen.

I sin konferansekritikk ved avslutningen tok lektor Sigurd Dittmann også for seg språkføringen i foredrag og debattinnlegg. Hans ord er verd å merke seg — for noen hver:

— Jeg tror at fremstillingsmåten også på dette kurset, som så ofte ellers, har vært preget av klanens språk. det som noen innbiller seg at noen skjønner.

Det sies i blant at prestene taler noe som kalles «Kanaans språk», og det hevder moderne og bibelsk uskolerte mennesker er uforståelig.

Jeg vet ikke hvilken etikett jeg skal sette på fagspråket innenfor helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Men dette er faktisk et viktig ankepunkt, ikke minst når man tenker over at en meget stor del av personalet innenfor helsevernet for psykisk utviklingshemmede er ufaglært.

Ved de kurser som forhåpentlig vil bli arrangert for dem i de nærmeste årene, skal nettopp disse fagfolkene forelese. Det blir vel ikke helt lett med kommunikasjonene, det vil bli svikt i både feedback og in service trening og det er fare for store frustrasjoner. De kan til og med bli resistente og insuffisiente!

---

og fører tilhørerne gjennom kåseri og bilder til Hedmark skogs- og fjellområder.

Søndag 8. juni
kl. 08.00
—09.00: Frokost.
kl. 09.30: «Samarbeidsproblematikken mellom institusjonspersonale og pedagogisk personale». (Thorsrud-utvalgets innstilling.) ved skolestyrer Orvar Thorsrud.
kl. 10.30: Gruppedrøftinger.
kl. 12.00: Grupperapporter.
kl. 13.00: Avslutning. Lunsj.

NFPU-LANDSMØTE I TRONDHEIM

Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede, NFPU, skal holde sitt landsmøte i Trondheim 24. og 25. mai. Som foredragsholdere deltar Statens overlege i psykiatri, Otto W. Steenfeldt-Foss og direktør Hans Tangerud ved Hedmark og Oppland distriktshøyskole. Trolig deltar også sosiolog-paret Dybwad fra Massachusetts i USA, den norskfødte professor Gunnar Dybwad og hans kone dr. Rosemary Dybwad som er visepresident i den internasjonale Liga av organisasjoner for psykisk utviklingshemmede.

Yrkesopplæring i og utenfor institusjonene

AV HOVEDLÆRER ROLF PEDERSEN, BÆRUM YRKESSKOLE

Bærum yrkesskole har siden 1962 gitt undervisningstilbud til elever som avviker så sterkt fra det vanlige utviklingsmønster intellektuelt, fysisk, sosialt eller emosjonelt, at de ikke får tilfredsstillende utviklingsbetingelser gjennom vanlig undervisning, men trenger spesialpedagogisk hjelp.

Dette tilbudet omfatter to klasser på forberedende mekaniker klasse, en industrimonteringsklasse og en husstellklasse.

Bærum yrkesskole har i dag omlag 800 elever, men ingen av elevene er fysisk funksjonshemmede, til tross for at skolen er bygget spesielt med tanke på å møte de bevegelseshemmedes behov.

Høsten 1974 ble det opprettet 7 klasser for psykisk utviklingshemmede, 6 klasser ved Emma Hjorths Hjem og 1 ved Haug skole, som budsjettmessig og administrativt ligger under Bærum Yrkesskole. Dette tilbudet omfatter metallverksted, treindustri, kontorservice og montasje industri.

Elevene ved disse klassene har til dels store funksjonshemninger, slik at elevtallet er satt til fire elever pr. klasse.

Fra beskyttet miljø

Psykisk utviklingshemning medfører ofte en isolering i et altfor beskyttet miljø. I enkelte tilfeller utsettes den utviklingshemmede også for overbeskyttelse. Svært mange psykisk utviklingshemmede er derfor ukjente med forholdene utenfor sin relativt snevre krets — og dermed temmelig uvant med de situasjoner som er en forutsetning for å gi dem et noenlunde selvstendig liv.

De har også p.g.a. sin psykiske utviklingshemning vanskelig for å få den fulle oversikt over sin egen livssituasjon — og bedømme den — noe som er en forutsetning for å kunne fungere i samfunnet. Det er vanlig at følelser som usikkerhet og redsel dominerer den psykisk utviklingshemmede, selv i situasjoner som han bør kjenne godt til.

De fleste av elevene i disse klassene har meget lange institusjonsopphold bak seg. Meget av det som elevene selv burde kunne utføre når det gjelder egen person og eget miljø, har blitt utført av andre. Dette kan ha gitt den psykisk utviklingshemmede dårlig selvtillit p.g.a. omgivelsenes undervurdering av elevenes muligheter.

En rekke eksempler viser at de psykisk utviklingshemmede i arbeidslivet ikke først og fremst faller igjenonm med hensyn til arbeidsinnsatsen, når de på forhånd har fått opplæring. Det er de krav de blir stillet overfor i miljøet på arbeidsplassen og utenfor, som gjør at de ofte ikke klarer seg.

Jeg tror jeg kan si at yrkesskolen i dag står godt rustet til å møte elevenes behov når det gjelder den praktiske opplæring, men noe helt annet er det når det blir snakk om teoriundervisning og sosial trening.

Den sosiale trening er ett av de viktigste emner og aktiviteter innenfor fagkretsen. I den sosiale trening tilføres elevene stadig nye kontakter med samfunnet. Derfor er det nødvendig å legge forholdene til rette, slik at nettopp denne opplæring kan styrkes med alle de tiltak som er nødvendig.

Ut av klasserommet

Skal dette la seg gjennomføre må det til et brudd med den undervisningspraksis som føres ved de fleste av våre yrkesskoler i dag.

For det første må mye av undervisningen flyttes ut fra klasserommet til det pulserende samfunnsliv. For det andre må treningen foregå systematisk på bakgrunn av et grundig diagnostiseringsarbeide. Og for det tredje er det nødvendig med en felles og en ensrettet innsats fra alle som har med den enkelte elev å gjøre.

Det er likevel viktig at denne trening sees i sammenheng med det totale opplæringstilbud som gis elevene. Denne trening kan ikke være eneste undervisningsfag, heller ikke må det sees å stå i noe motsetningsforhold til de øvrige fagområder. Likevel står det sentralt når vi tenker ut fra begrepet livsdugelighet. Samme sentrale stilling inntar faget, når vi vurderer målsetting for funksjonshemmede generelt og psykisk utviklingshemmede spesielt.

Loven om videregående opplæring forutsetter at all ungdom skal tilgodesees med opplæring som er tilpasset den enkeltes forutsetninger. Dette kravet, som jeg nevnte tidligere, tror jeg yrkesskolen kan innfri når det gjelder den praktiske opplæringen.

Derimot føler vi som arbeider med de psykisk funksjonshemmede og evneveike at det er langt igjen når det gjelder å få en effektiv teoriundervisning.

I dag er det slik at lærerne selv må lage de lærebøker og hjelpemidler de skal bruke i teoriundervisningen. En kan ikke få en 18—20 åring særlig motivert til å arbeide med en lærebok som er betinget på grunnskolens elever.

Det er klart at det rundt omkring på skolene er blitt laget utmerkede ting, men jeg tror at en nå på sentralt hold snarest må få sentralisert dette arbeidet og samlet alle hjelpemidler til undervisningen under ett.

Ikke alle kan integreres

Til slutt vil jeg komme litt inn på integrasjon av de psykisk utviklingshemmede ved Bærum yrkesskole. De klassene jeg har ansvaret for er

jo alle lagt til Emma Hjorths Hjem og Haug skole, i den nye loven kalt ekstern spesialundervisning.

Ved skoleårets begynnelse plasserte vi tre elever ved Bærum yrkesskoles klasser, to i forberedende mekanisk og en i industrimonteringsklassen.

Dette ble så vellykket at vi senere har flyttet en klasse med lærer fra Emma Hjorth, sammen med en klasse fra forberedende mekanikk, slik at klassene deler verkstedet i den praktiske opplæringen.

For elevene fra Emma Hjorth har dette vært meget vellykket. Alle har hatt stor fremgang arbeidsmessig og sosialt, noe som ikke hadde vært mulig ved å la dem gå i klasser på sentralhjemmet.

Selvfølelsen til elevene har vokst. De føler at de er som de andre elevene ved Bærum yrkesskole. De møter på skolen til samme tid, de har de samme lokalene og det samme utstyret, spiser sammen i kantinen osv.

Men når dette er sagt må det også sies at det ikke vil være mulig å integrere alle psykisk utviklingshemmede ved yrkesskolen, det vil fortsatt være behov for klasser både ved Emma Hjorths Hjem og Haug skole.

Overbelegg på 646 klienter

LITT MINDRE ENN FOREGÅENDE ÅR

I godkjente institusjoner for psykisk utviklingshemmede og i familie- og privatpleie var det pr. 1. desember 1974 i alt 7 804 klienter. Tallet på godkjente plasser er 7 158, altså har institusjonene et samlet overbelegg på 646 klienter. Dette går fram av siste fortegnelse fra Helsedirektoratet, Kontoret for psykiatri.

Overbelegget er noe redusert fra foregående år, da det var 7 692 klienter og 6 926 godkjente plasser, altså 766 i overbelegg.

Nedbyggingen av de store institusjoner har ikke gitt særlige utslag i den nye fortegnelsen. Tallet på sentralinstitusjoner er økt fra 15 til 17 ved at Vensmoen i Nordland er oppført som ny sentralinstitusjon, og område Buskerud/Vestfold er registrert med to sentralhjem. Som omtalt under Landet Rundt skal det opprettes stilling for områdeoverlege i Buskerud.

I sentralhjemmene var det ialt 3 805 klienter, inkludert 16 i ettervernshjem under Klæbu pleiehjem.

I andre internathjem, ialt 78 hjem, var det tilsammen 1 621 klienter, i fem ettervernshjem (internat) 59 klienter, i 44 daginstitusjoner 1 185 klienter og i to vernede verksteder 157 klienter. Dessuten var 329 klienter dagplassert i internat og 648 klienter i familie- og privatpleie.

Landet er nå delt inn i 12 områder, etterat Trøndelag fra 1. juli 1974 ble delt i to områder, Sør-Trøndelag som område 2, og Nord-Trøndelag som område 12.

NORDISK KONGRESS I ÅRHUS I AUGUST

Den 15. nordiske kongress om psykisk utviklingshemning blir holdt i Århus i dagene 4.—7. august i år. Det er Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning som arrangerer kongressen, og den blir åpen for alle som arbeider faglig med psykisk utviklingshemmedes problemer, samt foreldre og pårørende og andre som interesserer seg for omsorgen.

De nordiske møtene begynte allerede i 1882, og i de senere år har det vært holdt kongress hvert fjerde år på skift i de nordiske land. Forrige nordiske kongress var i Tammerfors i Finland i 1971, og nå er det Danmark som står som vertskap.

Kongressen vil denne gang bli avviklet på en ny måte. Dels vil det bli presentert to hovedemneområder som behandles i grupper (faglige og blandede). Dels vil det bli anledning for de som ønsker det å presentere et faglig innlegg i et såkalt Fritt Forum.

De to hovedemnene blir:

1. Rettigheter.
2. Forebygging.

Hvor langt er vi kommet i den normaliseringsprosess som har vært sentral i nordisk debatt de siste årene? Dernest: Vi arbeider for å gi psykisk utviklingshemmede fulle juridiske og humane rettigheter når de er født. Men i hvilket omfang og ut fra hvilke retningslinjer bør, kan eller skal vi satse på et forebyggende arbeid for å hindre at psykisk utviklingshemmede blir født? Videre: Hvordan kan vi påvirke samfunnet og de psykisk utviklingshemmede selv så vi hindrer at de kommer til å fungere som utviklingshemmede og derfor krever særbehandling? Dette er noen av problemstillingene som kommer til å oppta kongressdeltakerne.

Kongressen blir holdt i Vejlby — Risskov Idretts- og kongressenter. Parallelt med foredrag og diskusjoner vil det bli vist film om faglige emner. På åpningsdagen holdes en

VERDENSKONGRESS I IRLAND I HØST

Den internasjonale Ligaen av organisasjoner for psykisk utviklingshemmede arrangerer verdenskongress i Dublin i Irland 14—19. september.

De viktigste temaer for hovedforedrag og paneldebatter blir: Fremtidsperspektiver og prioritering i omsorgen i land på forskjellige utviklingstrinn. Den psykisk utviklingshemmede i familie og samfunn. Nye synspunkter på bomulighetene. Våre organisasjoner i fremtiden.

Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede som er medlem av Ligaen, har planer om charterreise med fly fra Norge hvis et tilstrekkelig antall deltakere melder seg. Interesserte kan melde seg til Forbundets sekretariat, postboks 155, 3671 Notodden, der man også kan få det foreløpige program for verdenskongressen.

---

uformell «sammenrystingskveld», og Århus kommune har invitert kongressdeltakerne til en mottakelse i Århus Rådhus om kvelden tirsdag 5. august.

Kongressgebyret er 290 danske kroner som dekker selve deltakelsen i kongressen og tre arbeidslunsjer. I tillegg kommer altså reise, hotell og øvrige måltider.

Nærmere opplysning i det foreløpige program som kan fåes ved henvendelse til kongresssekretariatet.

Kongresssekretariatets adresse er: Den XV Nordiske Kongres for Psykisk Udviklingshæmning 1975, c/o socialstyrelsen, Kristineberg 6, Postbox 2555, 2100 København Ø.

ASSISTENT FOR BESTYRER

Furubo, Grue Sanitetsforenings hjem for åndssvake, søker assistent for bestyrer. Det forlanges full sykepleie- eller vernepleieutdanning. Hjemmet har 26 klienter i alder fra 16 til 45 år, og er for tiden igang med byggeplaner. En regner med å kunne flytte inn i nye avdelinger høsten 1976.

Stillingen lønnes i kl. 14 i statens lønnsregulativ. Grue Sanitetsforening er behjelpelig med å skaffe hybel eller familieleilighet.

Krav om alderstillegg må taes med i søknaden, som sendes til **Furubo, 2260 Kirkenær i Solør,** innen utgangen av mai 1975. Attester som ikke returneres, vedlegges søknaden. Nydatert helseattest vil bli krevd av den som blir ansatt.

Opplysninger om stillingen kan fåes i tlf. 149, retn.nr. 066/40 100.

Helga Snapa
Bestyrer

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

BLÅBÆRSVINGEN KOLONIAL
Blåbærsvingen 7 — 4620 VÅGSBYGD
Telefon Kristiansand S 11 727
Alt i Dagligvarer

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

TROMI FABRIKKER
Trondheim — Telefon 39 920

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

HAUGAN SUPERMARKED A/S
Stubbsvingen 39
Trondheim — Telefon 36 480

A/S SELSBAKK FABRIKKER
Boks 2027
Trondheim — Telefon 35 020

E. ERLANDSEN
Urmaker
Midt på Nordre
Trondheim — Telefon 21 784

NIDARVOLL TREVAREFABRIKK
Telefon 35 265 — Trondheim

NIK. HAUGRØNNING
Mek. Verksted
Bodsberg — Tlf. Trondheim 75 102

A/S EPA LAVPRISMARKED
O. Trygvasonsgt. 28 — Trondheim
Sentralbord 27 070

HERRESENTERET
Nordregt. 28 — Telefon 25 163
Trondheim
Stort utvalg i moderne herreklær

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detalj
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

as understells-behandling
2600 LILLEHAMMER

Kommunene må få ressurser

— Helsevernet for psykisk utviklingshemmede har i dag ikke den standard som det er rimelig å kreve på bakgrunn av samfunnet for øvrig, heter det i en uttalelse til sosialdepartementet fra Norske Kommuners Sentralforbund. Forbundet vil støtte arbeidet for en nivåheving, men understreker at dette nødvendigvis vil måtte kreve betydelige ressurser — uansett hvorledes omsorgen i fremtiden blir organisert.

Sentralforbundet sier videre at innstillingen fra Lossius-utvalget vil kunne gi et godt grunnlag for det videre arbeid for å utvikle en fullgod omsorg for de psykisk utviklingshemmede. Men de fremlagte forslag vil måtte revideres og ajourføres i takt med utviklingen og skiftende oppfatninger.

— Staten må sørge for at kommunene får tilstrekkelig tilgang på kvalifisert personale for å kunne løse de oppgaver de blir pålagt heter det tilslutt i Sentralforbundets uttalelse.

En umulig oppgave?

De nye tilsynsutvalgene er pålagt en oppgave som er umulig å gjennomføre, skriver «Vernepleieren», tidsskriftet for Norsk Vernepleierforbund på lederplass. Nå har utvalgene levert sine første rapporter, og de sier bare det vi visste fra før, heter det videre.

De fleste klientene sleper seg gjennom hver eneste dag i en ørkesløshet som ikke er annet enn kritikkverdig. Det er særlig klientene over 30 år dette gjelder. Noe bedre er det for barn og ungdom, men også i disse aldersgruppene er det de best fungerende som har det beste tilbudet.

Tilsynsutvalgene har også pekt på for store boenheter og for lite utdannet personale. Dette vil si at hvis utvalgene skal føle sitt arbeid meningsfylt, må disse rapporter føre til økte bevilgninger fra myndighetenes side, slutter «Vernepleieren».

Familieuke på Haraldvigen

For familier med funksjonshemmede medlemmer arrangerer Haraldvigen leirskole ved Kristiansand S. en familieuke fra 6. til 12. juli i år. Familiene får bo i hytter, og det er båter til disposisjon for turer og fiske i skjærgården.

Leirskolen drives av Ungdommens Røde Kors, og nærmere opplysninger kan man få ved henvendelse til bestyrer Inge Tjøm, Haraldvigen leirskole, 4753 Randøyane.

Torp — Skjeberg — Asker — Løten — Kongsvinger — Strømmen
Lierbyen — Mosby — Trondheim

BRIAB VOGNSERVICE
Serviceverksted for bremser til alle kategorier tilhengere
Moderne bremseprøveanlegg
1652 Torp. Tlf. 14 954 - 14 955

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

MIN GULLSMEDFORRETNING
finner De i Wesselgården i Asker sentrum.
Velkommen til et besøk i en hyggelig forretning. Reparasjoner utføres.
ASKER GULL OG SØLV
Gullsmed Fr. Claudi — Tlf. 78 10 84

LØITEN SPAREBANK - 2340 LØTEN
Telefon (065) 37 560 - 37 752

Pålegg — Kjøtt
Pølsevarer — fra
Kongsvinger
Tlf. 14 413 - 15 004
EKÅS A/S

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsveien 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmester

BESØK
OLAF HYGGEN's HAVESENTER
Kjellstad - 3400 LIERBYEN - Tlf. 84 67 02

HØIE KOLONIAL
4710 MOSBY — Tlf. Kristiansand 35 534
Alt i Dagligvarer

★

A/S SIGURD HESSELBERG
Trondheim — Telefon 37 050

★

Kan foreldrekursene bli bedre?

AV TORE GULBRAAR, HAMAR

Foreldrekursene ser ut til å bli en viktig del av virksomheten i lagene våre. Vi må stadig arbeide for å få kursene best mulig.
Det har vært en tendens til å bruke spesialister til å holde foredrag som både er for lange og går over hodet på foreldre flest. Når en så kommer sammen i plenumsmøter med ordet fritt, er det bare noen ganske få som våger å åpne munnen.
Takket være praten i pauser og over kaffekoppen, føler likevel de fleste foreldre at kurset har gitt noe.

Åkershagan foreldrelag hadde høsten 1974 et kurs på Gjøvik hvor vi prøvde å legge vekt på tre ting:

1. Foredragenes varighet var kun et kvarter.
2. Foredragsholderne var enten foreldre til pasienter på Åkershagan eller personale fra denne institusjonen.
3. Utstrakt aktivisering av kursdeltakerne, vesentlig som gruppearbeid.

TIMEPLANEN

For at leserne skal få inntrykk av hvordan vi satte opp timeplanen for å nå denne målsettingen, skal vi her gjengi kursprogrammet i sin helhet:

Åkershagan og vi foreldre
Hva venter vi av hverandre?

Mandag 19. oktober:

kl. 11.00: Åpning og orientering om kurset ved kursleder Tore Gulbraar. Hilsningstale ved formann Nils A. Nilsson.
kl. 11.30: Anne Thallhaug: «Åkershagan og vi foreldre».
kl. 11.45: Avd.leder Bernt Arner: «Samarbeid og foreldre».
kl. 12.00: Orientering om gruppearbeidet. Inndeling i grupper. Gruppeoppgaver.
kl. 12.30 —13.30: Gruppearbeid.
kl. 14.00: Lunsj.
kl. 15.45: Kaffe.
kl. 16.00: Gruppearbeidet fortsetter
kl. 17.00: Oversykepleier Borghild Moe: «Hva makter vi i forhold til våre mål».
kl. 17.15: Samtalemøte med innlederne og gruppespørsmål.
kl. 19.00: Middag.

Om kvelden blir det hygge-samvær.

Søndag 20. oktober:

kl. 08.30: Frokost.
kl. 09.30: Sosialkonsulent Tone Ronnevig: «Sosialkuratoren og foreldrene».
kl. 10.30: Avdelingsleder Grethe Moen: «Hvordan kan vi skape et godt miljø i avdelingen?»

MOSS BLOMSTERCENTER
ØRE GARTNERI
Alt i Blomster - Prydbusker - Stauder
1500 Moss — Telefon 57 380

STORDAL LANDBRUKSSERVICE
Knut Stordal
Tlf. 69 264 - priv. 69 203 — 1745 Skjeberg

AUSTMARKA LANDHANDLERI
Inneh.: O. Asak
Ass. Landhandleri
Austmarka — Telefon 28 221

BIRI-MØBLER A/S
Sentralbord 99 486 — Biristrand

A/S MØRE INNREDNING
Vegsund - Telefon Ålesund 40 255
Spesialfabrikk for finere innredninger

L. O. G.
Alt for Hus og Hage
Kiperviksgt. 3 - Ålesund - Tlf. 21 335

PER LUNDE
Alt i Dagligvarer
Horten — Telefon 43 531

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

BØRSTAD GJESTGIVERI
Namsos — Tlf 72 131
Like ved stasjonen

VIKAN TRELASTFORRETNING
Trelast - Tømmer - Kasser
Alhusstrand - Namsos - Tlf. 83 124

H. O. SANDBERG A/S
Blikkenslagerforretning
Namsos — Tlf. 72 149 - Priv. 72 262

OLE MØRKVED
Tømmer — Trelast
Namsos — Telefoner: 72 674 - 72 675

HUNDSETHS GARVERI
Hestmarka - Namsos - Tlf. 72 172

Karstein Skaftesmo & Sønn A/s
Maskinentreprenører
Namsos — Telefon 72 159

SVEISESERVICE A/S
Namsos — Telefon 72 495 - Priv. 73 198
Spesialitet:
Produksjon av Strekkmetall utetrapper

A/S NAMSOS TRAFIKKSELSKAP
Namsos — Telefon 72 433

«Hva er trening?»
Lærer Else Marie Brenden: «Forsøk med skoleaktiviteter i avdelingen.»

kl. 11.00: Pratepause — kaffe.
kl. 11.30: Gruppearbeid.
kl. 13.15: Samtalemøte og «spørretime». Oppsummering og kursavslutning ved kursleder en.
kl. 14.00: Lunsj.

Vi har regnet med at kursdeltagerne deltar på **hele** kurset, også de som bor hjemme.

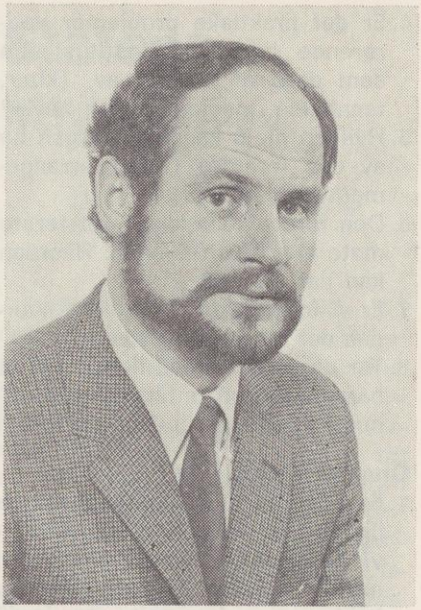
GRUPPEARBEID

Som en vil se av programmet ble det avsatt relativt mye tid til arbeid i mindre grupper, 4—6 personer er en god gruppestørrelse. Ektefeller bør ikke være med på samme gruppe.

Gruppeoppgavene ble utarbeidet med det for øye at de først og fremst skulle utløse en konstruktiv samtale i gruppene. Vi la ikke vekt på at gruppedeltakerne skulle gi «svar» i plenumsmøtene, men det var anledning til å legge fram gruppas synspunkter.

Alle kursdeltakerne bør få hvert sitt eksemplar av gruppespørsmålene. Det er ofte vanskelig å få foredragsholderne til å utarbeide spørsmål til gruppene. Kursleder en kan da be om å få et konsentrat av foredraget og selv utarbeide spørsmålene slik at disse foreligger stensilert når gruppearbeidet tar til.

For å få inntrykk av den karakter vårt gruppearbeid hadde på Gjøvikkurset, skal vi her gjengi oppgavene. Vi tror dette oppgavesettet

Tore Gulbraar,
kursleder i Åkershagan foreldrelag.

også kan være til hjelp for ander som vil arrangere lignende kurs:

Gruppearbeid 1. dag

1. Hvordan har vi kontakt med barna våre:
   a) besøk i institusjonen
   b) barnet hjemme på helgebesøk
   c) barnet hjemme i høytider
   d) barnet hjemme på ferier.
   Hva har dere opplevd som problemer/vansker?
   Hva er mest gledelig?
2. Hvordan kan vi foreldre legge opp ferier og høytider når barna er hjemme?
3. Hvem snakker dere med når dere besøker institusjonen? Og hvem vil dere snakke med? Spesielle problemer?

4. Er det praktiske problemer vedrørende barna på institusjonen som dere er opptatt av, (klær, tannhelse, mosjon, maten osv.)?
5. Hvilken hjelp kan Åkershagan ha av oss foreldre (turer, arrangementer osv.)?
6. Den første kontakt og det første møte med institusjonen. Hvordan kan det gjøres?
7. Er vi foreldre ofte i tvil om hvordan det går med vårt barn?
8. Tør dere si fra hvis dere føler at barnet deres ikke får det rette tilbud i forhold til utviklingsnivå?

Gruppearbeid 2. dag

1. Er bomiljøet i Åkershagan hjemlig nok? Hvilke konkrete tiltak kan vi peke på? I hvilke avdelinger savner vi lekerom, oppholdsrom, hobbyrom av forsvarlig standard?
2. Er behandlingstilbudene begrenset på grunn av lite egnede lokaler? Kan foreldrelaget være med å presse myndighetene med hensyn til utbygging av arbeidsstuer, barnehager, skoler?
3. Diskuter forskjellige typer av botilbud. Vil dere at barna deres skal «avansere» i botilbud innenfor institusjonen? Hva med institusjonens trygge tilværelse i forhold til delvis integrering i samfunnet (vernet pensjonat, vernet industri)?
4. Hva forbinder dere med arbeidsterapi (arbeidsstue) i Åkershagan? Hvilke opplæringstilbud/aktiviseringstilbud kan være aktuelle?
5. Hva forbinder dere med barnehage i Åkershagan? Hvilke tilbud er aktuelle?
6. Hva forbinder dere med skolen i Åkershagan? Har dere synspunkter for opplæringstilbudet?
7. Har dere foreldre synspunkter på hvordan vi kan aktivisere de pasienter som ikke får arbeidsterapi, barnehage- eller skoletilbud?
8. Mener dere vi bør sende ut pressemelding eller uttalelser fra dette kurset? Hva bør en eventuelt ta med?

Alle spørsmål behøver ikke diskuteres, det viktigste er at vi får en samtale om felles problemer.

HVORFOR FORELDREKURS?

Det er sjelden en møter så mye oppriktig takknemlighet som etter et foreldrekurs. Mange føler at de nå har fått drøftet spørsmål som de kan ha gått alene med i årevis. Det å bli betraktet som en likeverdig samarbeidspartner og bli kjent med institusjonspersonalet, gir for mange ny tro på framtida.

Mine egne erfaringer har jeg gitt uttrykk for i kursrapporten på denne måten:

Kurset vil jeg tillate meg å karakterisere som meget vellykket. Det ble arbeidet svært intenst, foreldrene ga uttrykk for at de hadde fått en dypere forståelse av mange problemstillinger samtidig med «at det hadde vært godt å få snakke ut».

Personalet ved Åkershagan sa at for dem hadde kurset vært lærerikt og gitt inspirasjon for videre arbeid med klientene.

Åkershagan foreldrelag ser på foreldrekursene som en svært viktig del av sin virksomhet. Informa-

sjonsarbeidet må stå sentralt og er en forutsetning for reell medinnflytelse i pasientenes behandlings- og opplæringsvirksomhet.

Det vil bety stagnasjon i vårt arbeid hvis ikke myndighetene kan avse midler til denne kursvirksomheten.

Utvalg for Agder og Buskerud/Vestfold

I tillegg til alle tilsynsutvalg vi tidligere har brakt melding om, har Helsedirektoratet pr. 1. april også oppnevnt utvalg for Agderfylkene og for Buskerud/Vestfold:

Aust- og Vest-Agder:

Sorenskriver Egil Endresen, Tvedestrand, Borghild Olsen, Sira, og sosialkurator Olav T. Brokke, Valle.

Varamenn: Kontorsjef Gjert Langfeldt, Vågsbygd (for Endresen), lektor Marte Leer-Salvesen, Kristiansand (for Olsen), og skolepsykolog Arne Sverdrup, Evje (for Brokke).

Buskerud/Vestfold:

Advokat Elisabeth Ruge Holte, Larvik, Sigfred O. Vold, Tønsberg, og Ingeborg Lyngås, Drammen.

Varamenn: Kontorsjef Leif Blomdal, Tønsberg (for Holte), Ruth Svendsen, Drammen (for Vold), og Magnhild Sandbæk, Svene (for Lyngås).

I tilsynsutvalget for Finnmark som sto i forrige nummer, var et navn feilskrevet. Foreldrerepresentanten skal være ligningssekretær Isak J. Turi, Kautokeino.

Statens «trådløse»

BLE DIAKONENES SENTRALHJEM

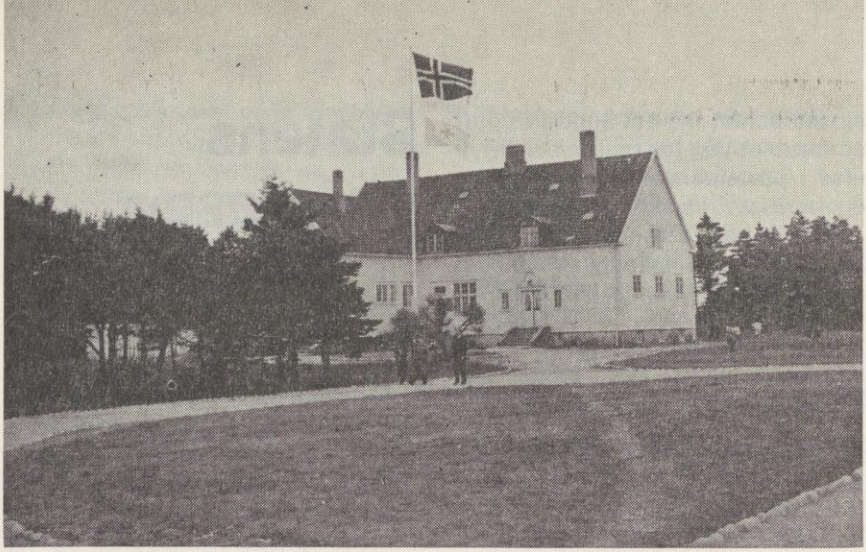
Institusjonene fra pionertiden for den frivillige innsats er etterhvert blitt 25-årsjubilanter. Også Nærlandheimen, diakonenes sentralhjem for psykisk utviklingshemmede på Jæren, har passert milepelen og tar et tilbakeblikk i jubileumsskriftet «Nærlandheimen gjennom 25 år».

Det er første gang vi får en samlet oversikt over Det Norske Diakonforbunds innsats innenfor åndssvakeomsorgen. Journalist Agnes Varen Ugland som har skrevet beretningen, har sikkert hatt en kjempejobb med å samle inn stoffet og ta vare på det viktigste.

Det er blitt en detaljrik og spennende historie om enkeltdiakoners målbevisste arbeid og om statens «trådløse telegrafstasjon» som ble til en hel landsby for psykisk utviklingshemmede på det flate, forblåste Jærlandet.

Det hele begynte egentlig en dag i 1935 da en hjemvendt diakon fra misjonsarbeid i Sør-Afrika tok seg en tur utover Jæren og fikk øye på et stort, grått murhus og noen trebygninger, en forfalt eiendom mellom steingjerdene og småskogen.

Nærland ble bygget av staten allerede før den første verdenskrig og skulle brukes som «trådløs telegrafstasjon». Den tekniske utvikling

Innvielsesdagen på Nærland 7. august 1948 ble det norske flagg og diakonflagget heist ved den gamle messebygningen. I dag er Nærlandheimen et helt samfunn med bl.a. velferds- og skolebygg, svømmebasseng, arbeidsstuer og egen vernepleierskole. I sommer blir det innvielse for flere nybygg som skal erstatte de eldste bygningene.

løp snart fra anlegget, stasjonen ble foreldet og staten ville selge. Sør-Afrika-misjonæren Aksel Martin Gjestland fra Stavanger foreslo at Diakonforbundet skulle overta eiendommen til et hjem for åndssvake og epileptikere. Staten hadde overtatt forbundets epileptikerhjem i Bærum, men foretok seg lite for å skaffe seg nye plasser.

I fire år ble det forhandlet med staten om kjøp av eiendommen, og det hører med til historien at diakonene greidde å prutte prisen ned fra 35 000 til 25 000 kroner. Stortinget bevilget 60 000 kroner en gang for alle til opprettelse av pleiehjemmet på Nærland, men på grunn av krigen ble bare 25 000 kroner av bevilgningen utbetalt. Så ble stedet okkupert av tyskerne, og da freden kom, ble det fangeleir.

Først i 1947 ble planene for utbygging og ominnredning av Nærland godkjent av Diakonforbundet. 1. november 1948 kom den første pasient, og i februar året etter var det 60 pasienter i de ominnredede bygningene gruppert omkring et vanntårn.

Forstander Ådne Steensnæs står sentralt i jubileumsberetningen om Nærlandheimen. Han ledet institusjonen fra starten til sin død i 1969 og viet all sin arbeidskraft og interesse til å bedre de svakestes kår.

Vi leser med et smil om hans behendige forhandlingstaktikk overfor sentralmyndighetene: Da staten ville bygge en spesialavdeling for asosiale åndssvake menn på Nærlandheimen, satte Steensnæs hardt mot hardt og forlangte at da måtte statens også sørge for skikkelig idrettsanlegg med bl.a. svømmebasseng dimensjonert for konkurranseidrett. Departementet må ha steilet, men svømmebasseng ble det.

KJÆRE FORELDRE – HVORDAN VIL DERE SAMARBEIDE?

— Det er fortsatt d i t t b a r n, selv om det tilbringer en del av året på institusjon.

Denne lille påminning til foreldre kommer fra en sykepleier og barnehagelærer med 14 års erfaring i omsorgen for psykisk utviklingshemmede. «Hilsen fra Dagsrudheimen» har i sitt julenummer gjengitt Turid L a r s s e n s innlegg på et foreldreforeningskurs der hun reiser spørsmålet om hvem foreldrene egentlig vil samarbeide med. Hvordan ønsker dere samarbeid og hvorfor?

— Møter med foreldre og avdelingspersonalet er ikke en samarbeidsform umiddelbart etter vårt behov, sier Turid. Hun har erfaring for at det er nyttigere for datteren at bomiljøarbeideren kommer på besøk hjemme hos foreldrene og snakker med dem i fred og ro.

Vi gjengir videre fra hennes innlegg:

Kjære foreldre, f e r i e n, en oppladet atmosfære på enhver institusjon i uker før enhver ferie. Skal jeg hjem, tru når jeg skal hjem, har du hørt noe fra min mor og far?

Vi bombarderes med spørsmål, er det post i dag, har de ringt i dag? Og de som vet sikkert, forsikrer seg selv og omgivelsene om at: jeg skal hjem til fredag, jeg skal hjem til sommerferien, jeg. Minst 30-40 ganger om dagen.

Noen blir mer og mer stille fordi de ennå ikke vet når — eller om de i det hele tatt skal hjem, noen blir sinna og lar det gå ut over omgivelsene.

Prøv å forestille dere i et hus — 35 menneskebarn og noen bomiljøarbeidere som opplever dette i ukevis før hver ferie.

Bruk post og telefon

Bruk posten mer, telefonen, selv om dere vanskelig kan si eksakt dato, hold kontakten og hold løfter og avtaler. Lov ikke mer enn dere kan holde, sier Turid.

Og hun fortsetetr:

— Når ditt barn kommer igjen etter ferien, hvilke midler og metoder bruker du da for å få barnet ditt med tilbake, er det klinkende klart for deg s e l v og for d i t t b a r n h v o r f o r det skal tilbake og ikke være hjemme lenger? Har dere gjort avtaler om noen neste gang? Når er neste gang?

Snart — neste gang — eller en annen gang, er uttrykk en må bruke med forsiktighet for åndssvake, det kan jo være i morgen det.

— Kan dere ikke ta dere tid til å fortelle litt om hvordan dere har hatt det i ferien, hva dere har opplevd sammen, så har vi noe å snakke med ditt barn om som gjør at kontakten med dere foreldre og hjemmet holdes, selv om der er en adskillelse en tid. Kan dere ikke lage små album med bilder av søsken med navn, så kan vi snakke sammen om søskenene?

Generelt sett synes jeg dere som foreldre viser liten interesse for hva jenta og gutten deres gjør og kan, hva de holder på med. Selv åndssvake blir ett år eldre for hvert år og tilegner seg erfaring og ferdigheter etter hvert, og skal vi respektere dem som medmennesker, må vi også nødvendigvis stille krav til dem i samsvar med deres erfaring og ferdigheter.

Jeg undres hva dere forventer og forlanger av dem hjemme og undres hvorfor dere ikke spør hva de kan og gjør hos oss? Her har vi og noe som det skulle være naturlig å snakke om. Hvorfor spør dere oss ikke?

Folk spør og spør —

Hvor mange ganger kommer ikke mine jenter og sier: å folk spør og spør, hva heter du da, hva gjør du da? En kan ikke forlange at barn skal få noe særlig språk hvis foreldre og andre snakker til og spør de åndssvake, istedet for å snakke med dem. Jeg mener både når de har språk og ikke har språk.

Det er vanskelig alltid å få spørsmål. Hva betyr de og de lyder og uttrykk ditt barn kommer med? Hvordan tolker du dem og hvordan tolker vi dem? Noe å snakke om igjen. Snakke om den åndssvake som står og hører på, eller snakker vi sammen da, din datter, sønn, du og jeg som bomiljøarbeider.

Det skjærer meg i hjertet, hvordan skal vi løse dette? Snakke sommen med, ikke om, som om den åndssvake intet forstår eller hører eller føler.

Ferien og kiloene —

Hvorfor spør ikke dere som foreldre hva de spiser her hos oss. Vi veide alle våre piker nå rett etter ferien. Så godt som alle hadde lagt på seg mer enn de burde i ferien. Her har vi noe å snakke om. Dere kjøper vel ikke barna deres, foreldre? med is, brus og kaker, som det også er så om å gjøre å servere ved alle anledninger fordi de liker det så godt. De må sjanse til å finne ut om de liker noen andre ting og.

Venter dere at vi skal få av alle kiloene smertefritt? Jeg kan fortelle at det koster intens arbeid og innsats av såvel ditt barn som av bomiljøarbeideren.

Pengeknipen rammer de svakeste

Åndssvageforsorgens personaleforbund i Danmark som representerer flertallet av de som er ansatt i åndssvakeomsorgen, har sendt protest til de politiske partier som er representert i Folketinget mot at nedskjæringen på statsbudsjettet rammer de dypt utviklingshemmede klientene.

— En redusering av personalet vil skape enda dårligere forhold for de dypt utviklingshemmede klienter som er igjen i institusjonene. De best utrustede er etterhvert flyttet ut av internatene og over i friere boformer, understreker personalforbundet.

SØKTE OM BOLIG – FIKK GODKJENT AVDELING

Våre institusjoner er sykehus og sykehjem i lovens forstand. Hvorfor ikke hjem? spurte bestyrer Olav Tendeland ved Bakkebø i sin innledning om «arbeidsforholdene ved institusjonen» — under Helsedirektoratets konferanse på Gran.

Han illustrerte spørsmålet med følgende eksempel:

.. **— Vi skal bygge et vernet pensjonat i et boligfelt i Egersund. Et vanlig hus fra en ferdighusfabrikk. I søknaden om godkjenning skrev jeg «— bolig for psykisk utviklingshemmede». I departementets svar sto det «avdeling for psykisk utviklingshemmede».**

Er ikke språkbruken også holdningsdannende?

Bestyrer Tendeland sa at han ikke ville delta i skriket om mer personale dersom det gjelder kvantitet.

— Det vesentligste problem i dag i vår omsorg er etter mitt skjønn den katastrofale mangel på kvalifisert personale, helst i ledende stillinger. Bare hvis vi har det, kan vi utnytte de muligheter som ligger i den enkelte medarbeider.

Han reiste også spørsmålet om det nytter å sette inn flere folk i de fra før overfylte avdelinger. Blir det ikke bare mer kaos? Uttynning og mindre enheter må være veien å gå.

Kan vi utnytte den psykisk utviklingshemmedes egne ressurser mer? spurte Tendeland videre. Det er grunn til å spørre om en del voksne psykisk utviklingshemmede fører en finfin pensjonattilværelse hvor de får alt opp i hendene.

Kan vi gjøre noe her, eller må vi vente til vi får et bedre kvalifisert personale? Vi kunne kanskje spare inn personale på et lettere klientell og benytte dette personale på pleieavdelinger og barneavdelinger.

På Bakkebø har det vist svært gode resultater å tynne ut de store avdelinger ved å ta i bruk personalboliger til klientene. 30-40 pasienter har flyttet inn.

Det er et spørsmål hvor lenge og hvor intenst en skal drive terapi med voksne, mente Tendeland. For hver klient må en kunne sette et mål, og når dette målet noenlunde er nådd, må vi akseptere dem som de er. La dem så få leve et mest mulig normalt liv.

Ansvarsforholdet er viktig for institusjonens effektivitet. Institusjonen er ansvarlig for alt som skjer med en klient. Men hvordan er ansvaret hvis en lar en del psykisk utviklingshemmede personer bo uten nattevakt? Hva hvis det skjer noe galt?

Det tverrfaglige samarbeid er en forutsetning, men det trekker problemer med seg, sa Tendeland. For en tid siden så jeg en annonse fra en institusjon som søkte etter teknisk leder. Stillingen skulle være administrativt underlagt administrasjonssjefen, men faglig underlagt fylkets byggeadministrasjon.

— Etter dette skulle elektrikeren på Bakkebø være administrativt underlagt maskinsjefen, men faglig underlagt Egersund E-verk.

Tendeland spurte også hvilket ansvarsforhold overlegen og bestyreren står i overfor hverandre. Hvordan står det til med fylkenes ansvar overfor den enkelte institusjon og overfor hele omsorgen:

— Har fylkene tatt omsorgen til sitt bryst som et ektefødt barn, eller er det et stebarn fylkene har fått i fanget?

Bestyrer Tendeland satte til slutt søkelyset på unyttede ressurser i våre spesialskoler.

— Mens vi i våre overfylte institusjoner har folk på venteliste, personer i familier hvor forholdene er prekære, har spesialskolene for evneveike stor ledig kapasitet i internatene. Hvorfor kan ikke en del åndssvake barn overføres dit slik at vi kan hjelpe flere som virkelig trenger hjelp?

BOLIGNØD BLANT VERNEPLEIERELEVER

Fra allmannamøte ved Vernepleierskolen på Klæbu 3. mars ble det sendt et brev til fylkesmannen i Sør-Trøndelag med krav om at fylket endrer praksis når det gjelder hybelforholdene og lokalitetene ved skolen.

Brevet minner om at fylkesutvalget skulle utrede planer for et hybelbygg på ca. 24 hybler for Vernepleierskolen, men dette er ikke skjedd. Dessuten er nedskjæringen av skolens opprinnelige budsjett så radikal at det etter møtets mening blir vanskelig å holde et faglig minimumsnivå på undervisningen.

— Hvis fylkets praksis ikke endres, risikerer vi også å få redusert utdanningstakten av vernepleiere og hjelpepleiere. Dette vil føre til uheldige konsekvenser for de psykisk utviklingshemmede, sier allmannamøtet, som bebuder aksjon for saken hvis fylket ikke gir positivt svar.

FRI TANNBEHANDLING - NORDISK HENSTILLING

«Nordisk forening for handicaptandvård» har på sitt årsmøte på Sundvollen i februar vedtatt å henstille til de nordiske lands regjeringer at det nedsettes en internordisk komité til å foreslå ensartet tannpleieordning for funksjonshemmede i de nordiske land.

Foreningen ble stiftet i København i fjor og har ca. 100 tannleger og tannpleiere som medlemmer, derav fjerdeparten norske.

I henstillingen til regjeringene ber tannlegene om at det må sikres et lovmessig grunnlag for vederlagsfri tannbehandling og forebyggende tiltak for alle funksjonshemmede. Det må også sørges for utdanning av personale som kan ta seg av tannpleien for de handicappede i de nordiske land.

LANDET RUNDT

Nordland, Troms og Finmark

Som en følge av økte byggekostnader har bystyret i Hammerfest vedtatt å øke lånesøknaden i Den norske Creditbank med kr. 59 000 til ytterligere dekning av vertskommunetilskuddet til familie- og daghjem for psykisk utviklingshemmede i Hammerfest.

Straumfjordheimen i Nordreisa er tatt ut av bruk som den første i rekken av flere avdelinger av Trastad gård i Troms fylke. Nord-Norges åndssvakehjem har fått den gamle Straumfjord skole vederlagtsfritt av Nordreisa kommune til lokaler. Med fullt belegg vil Straumfjordheimen få 13 klienter og 8 ansatte. Det er enerom og tomannsrom til klientene, som alle skal være i arbeid på hjemmet.

Tromsø formannskap har sagt seg enig i at det planlegges et nytt daghjem for utviklingshemmede barn i byen. Det er forslag om å få tomt nord for Tromsø Museum.

I et vedtak fra Kvæfjord skolestyre blir Troms fylke anmodet om å overta det administrative, pedagogiske og økonomiske ansvar for yrkesopplæringen ved Trastad gård fra begynnelsen av 1976. Fylkesskolestyret blir bedt om å sørge for at det ansettes administrativ leder for yrkesklassene ved Trastad gård. Det er forutsetningen at en overføring til fylket ikke skal få konsekvenser for de som allerede arbeider med yrkesskoleklassene.

Ved Trastad skal de to største pleieavdelingene tas i bruk til skole og aktivitetsrom. Klientene — ialt 120 — skal flyttes til vanlige bolighus som skal reises for husbankmidler.

Sykehusnemnda i Nordland har vedtatt å avvente en utredning fra en kommunal komité om behovet for et daghjem eller et mindre åndssvakehjem i Meløy. Meløy kommune har stilt tomt på Vallsjøen til gratis disposisjon. Komitéen undersøker mulighetene for et samarbeid med Rødøy og Gildeskål kommuner.

Det planlagte åndssvakehjem i Kabelvåg er sikret en tomt på ca. 10 mål i Stor-Vågan. Institusjonen skal bestå av 7 hus gruppert rundt et tun. Kostnaden er beregnet til 6 millioner kroner.

Sosialdepartementet har godkjent opprettelse av 42 nye stillinger ved Vensmoen når de fire nye paviljongene ved hjemmet tas i bruk. Kurpengeprisen for 1975 er godkjent med 211 kroner pr. døgn.

Vestvågøy kommune har tatt opp arbeidet med å få reist et daghjem med pensjonat for psykisk utviklingshemmede i kommunen.

Funksjonshemmede i Vestvågøy har i vinter hatt fast organisert svømmeundervisning to ganger i uken. Leger, fysioterapeuter og medlemmer av Leknes Røde Kors har stått bak tiltaket, mens foreldre-

foreningen for funksjonshemmede, Rotary og Lions Club har støttet bl. a. med transport. 44 fysisk og psykisk funksjonshemmede har hatt stor glede av ordningen, men nå ser det ut til å bli slutt med svømmingen fordi kommunen synes det blir for dyrt å varme opp vannet i bassenget til ca. 30 grader. Distriktslegen klager over manglende forståelse for saken både hos formannskap og helseråd.

Nord-Trøndelag

Nord-Trøndelag fylkes sykehusnemnd har godkjent planene for institusjonen for psykisk utviklingshemmede i Rørvik i Ytre Namdal. Nemnda tilrår at fylket gir nødvendig lånegaranti. Kostnadsoverslaget er på vel 3 millioner kroner. Når andre byggetrinn etter planen er fullført i 1976, vil institusjonen omfatte internat, vernede boliger, førskole, skole og arbeidsstue.

Sykehussjefen i Nord-Trøndelag har tilrådd at det etableres aktiviseringstilbud for psykisk utviklingshemmede i Levanger-området i samsvar med planene som er utarbeidet av NKS Treningssenter for funksjonshemmede barn i Levanger i samarbeid med fylkets fagteam. Fylket bør garantere for lån til dekning av etableringsutgiftene. Treningsverkstedet vil fullt utbygd få 24 klienter.

Inntrøndelag Yrkesskole har søkt fylkesskolestyret i Nord-Trøndelag om å få opprette en egen klasse for psykisk utviklingshemmede fra skoleåret 1975/76. Fylkesskolesjefen støtter planen.

Sør-Trøndelag

En behovsundersøkelse for tiltak innen helsevernet for psykisk utviklingshemmede i Røros og Holtålen viser at internatbehovet er relativt lite og bør fortrinnsvis dekkes av vernede boliger. Det er behov for et dagsenter med kombinasjon av skole, arbeidsterapi og sysselsetting for ca. 12 klienter.

Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane

Kvinnherad kommunestyre har enstemmig gått inn for at en gruppe utviklingshemmede skolebarn og førskolebarn skal få bruke Valen daghjem 4/t to ettermiddager i uken.

På Vestlandsheimen må endel pasienter gå til sengs allerede ved 16-tiden om ettermiddagen, og årsaken er personalmangel. Administrasjonssjef Georg Thorsen ved Vestlandsheimen sier til Aftenposten at man i første rekke må ta hensyn til pasientenes elementære behov og sørge for at de får mat og klær. Den nye avdeling for spesielt urolige og aggressive pasienter er uhyre personalkrevende, og man har vært nødt til å redusere bemanningen på enkelte andre avdelinger.

Rogaland, Aust- og Vest-Agder

For å klarlegge det fremtidige behov for institusjonsplasser har Rogaland fylke nedsatt et utvalg som skal vurdere omsorgen for psykisk utviklingshemmede. I en midlertidig stilling som sekretær for utvalget er ansatt sosionom Gerd Aarrestad Vassbø. Hun har kontor på Bakkebø og skal i løpet av et halvt år klarlegge hvor mange psykisk utviklingshemmede det er i Rogaland fylke.

Buskerud, Vestfold

Buskerud fylkesutvalg har vedtatt at det skal opprettes stilling som områdeoverlege for åndssvakeomsorgen i fylket. Fylkesmannen mener at eiendommen Konnerudkollen vil være vel egnet til sentralhjem for Buskerud og foreslår at hele eiendommen eller en tilstrekkelig stor del av den blir overdratt fylkeskommunen til tomt for sentralhjemmet. Det forutsettes at oppføringen av sentralhjem kan begynne i 1977.

Fylkesutvalget har også vedtatt å yte ytterligere garanti for lån til Solbø åndssvakehjem i Holmestrand. Det er tidligere garantert for i alt 18,5 millioner kroner, og den nye lånegarantien er på 1,5 mill.

Planene for første byggetrinn av Austfjord åndssvakehjem på Ringerike er godkjent av helsedirektoratet.

Støttelaget for åndssvake i Drammen og omegn kan i år feire sitt 25 årsjubileum. Barnelege Anders Smith tok initiativet til støttelaget og har siden vært primus motor i arbeidet. Støttelagets daghjem og internat Soltun ble inviet i 1959 og har hele tiden vært mønstergyldig drevet, ikke minst takket være sin dyktige bestyrer Karin Lund.

Akershus

På anmodning fra komitéen for åndssvakeomsorgen i Akershus har Aurskog-Høland kommune oppnevnt en representant for skolesektoren og en for sosialsektoren til å delta i arbeidet for å få en daginstitusjon for psykisk utviklingshemmede i kommunen. Områdeoverlegen har etter befaring anbefalt at kommunen stiller Komnes skole til disposisjon for dagsenter etter at nødvendig ominnredning er foretatt.

Follo Helseheim i Ås er en av de tre institusjoner i fylket som er utpekt til å dekke behovet i et regionalt område. De øvrige er Jesshеim Helseheim og Fagerhøy åndssvakehjem ved Eidsvoll. Planen for utbygging av Follo omfatter en ny avdeling slik at tallet på klienter øker fra 20 i dag til 48. Det er meningen å bygge små avdelinger, og klienter som er egnet for det blir plassert i vanlige boliger og har sin sin arbeidsplass på daginstitusjonen.

For kommunene Lier, Røyken og Hurum er det planlagt opprettet et større dagsenter i Røyken. Initiativet er kommet fra skolemyndighetene, og Røyken skolestyre har bedt formannskapet om tomt til dagsentret. Et interkommunalt arbeidsutvalg er kommet til at dagsentret i første omgang bør få plass til 40—50 klienter.

Oslo

Utsettelsen av Vardåsenprosjektet har gjort det nødvendig å øke kapasiteten ved Orkerød sentralhjem i Moss. Orkerød får nybygg for åtte pasienter i 1976.

Sykehusrådmannen i Oslo vil søke om departementets godkjenning for fem undervisningsledere for intern undervisning av personalet ved alle institusjonene i område Oslo.

Røde Kors pasientvenntjeneste ved Orkerød har vært mønster for lignende virksomhet ved andre hjem for psykisk utviklingshemmede i landet. Formannen for pasientvennvirksom-

heten i Moss har siste år besøkt både Møre og Romsdal og Hedmark distrikter av Norges Røde Kors og orientert om arbeidet. Det er godt håp om å få startet nye pasientvenngrupper som kan ta seg av virksomheten i andre institusjoner.

Stovner bydelsutvalg har enstemmig gått inn for at vei 8008 ved Skillevekk får navnet Ragnhild Schibbyes vei — som en heder til fru Schibbyes store og oppofrende innsats for de psykisk utviklingshemmede.

I dagene 8.—9. mars var omlag 30 elever fra Ragna Ringdals daghjem og skole for femte gang samlet med medlemmer fra Rotaract Gimle til Vinterfestival på Haraldvangen i Hurdal. Initiativet er kommet fra Rotaract, og arrangementet byr på hygge- og trivselsaktiviteter basert på integrering. Lørdag var det kanetur og festmiddag med elever som talere, og Rotaracts nyetablerte orkester sørget for musikk under festen som var uten dødpunkter. Søndag ble det konkurrert på akebrett og i svømmebassenget. Rotaract Gimle hadde satt opp en flott vandrepokal som skal tilfalle en gutt og en pike hvert år. Både for elevene ved Ragna Ringdal og for arrangørene er disse årlige samvær av stor verdi.

Ved Fossheim treningsverksteder i Oslo var det i fjor innskrevet 84 klienter. Av dem var 26 kvinner og 43 menn fortsatt i trening ved årsskiftet. Tre kvinner og to menn ble arbeidsformidlet i løpet av året, går det fram av årsmeldingen som er gjengitt i siste nummer av «Fossheimposten». Netto produksjonsinntekter var vel 216 000 kroner, og det ble utbetalt nærmere 226 000 kroner i lønn til klientene. Fossheim har sin egen treningsleilighet hvor klientene får bo etter tur og blir instruert i botrening, matlaging og vasking og selvstendighetstrening.

Hedmark, Oppland

Et utvalg nedsatt av fylkesutvalget i Oppland i februar i fjor konkluderer sin innstilling med at helsevernet for psykisk utviklingshemmede bør bygges ut med regionhjem på Fagernes, Dokka, Gjøvik, Lillehammer og Hadeland. Denne utbygging stemmer med retningslinjene, trukket opp i fylkets helseplan.

Fylkesmannen i Oppland tilrår at fylkesutvalget gir en tilleggsbevilgning på 47 000 kroner til leirskolen i Engerdal. Pengene skal dekke opphold for klienter ved institusjoner for psykisk utviklingshemmede som benytter leirskolen.

Jentene på Furustrand arbeidshjem på Heggenes reiser hver uke til Fagernes for å gå på tante Berits musikkskole og svømme i svømmehallen på hotellet.

Østfold

Dagbo-stiftelsen for psykisk utviklingshemmede som har elever fra nordre Østfold, Follo og deler av Enebakk, har planer om en utbygging fra 24 til 60 plasser. Ved Dagbo er det skolegang og opplæring i praktiske ferdigheter. Når institusjonen blir utbygd, regner en med å få en voksenavdeling med sysselsettingsmuligheter. K. B.

VESTBY STEAMRENS OG ANTIRUSTSENTER

1540 Vestby — Tlf. 216

A/S HAUGS BILSENTER

Bilforretning

2300 Hamar — Telefon 25 570

ASKIM GJESTGIVERI

Kafeteria - Restaurant — Øl - Vin
Pene værelser — Varmt og kaldt vann

1800 Askim — Tlf. 88 27 25

NOREMA A/S

Sentralbord 25 090 — Vangsveien 100
2300 HAMAR

REPVÅG KRAFTLAG A/L

9750 HONNINGSVÅG

Driftsbestyrer Arne Østensen

Tlf. (084) 72 371 — Postgiro 98 617

Det lønner seg å kjøpe skumplast direkte fra fabrikk

Spesialmål skjæres

SKUMPLASTFABRIKKEN

2380 Brumunddal tlf. 41 881

WESTERMOEN HYDROFOIL A/S

4500 MANDAL

Telefon 62 222 — Telex 16514

EILERT LUND's REDERI A/S

5000 BERGEN

Oslo — Porsgrunn — Teie — Sola — Oppegård — Torød
Sem — Lofts-Eik — Egersund

TORGERSEN & CO. A/S
OSLO — FAGERNES

GUNNAR LENSBERG A/S
(Tidl. Andersen & Lensberg)
Tlf. 29 213 - 29 243 — 3170 SEM
Alt i graving — Opplessing og transport
Eget pukkverk

SATS-MONTASJE A.S
Sagvn. 11 - Oslo 4 — Tlf. (02) 37 86 77
Vi utfører alt fra manus til plater, og alle former for tekstfremstilling for blader og bøker

---

SØGAARD VARETREKK
Postboks 55 — 3109 Lofts-Eik
Telefon Tønsberg 16 011

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, møbler og metaller — 25 års erfaring
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31. - Oslo - Tlf. 68 45 70

K

Butikken for
KÅPER OG KJOLER
i PORSGRUNN
KJOLE- & KÅPEMAGASINET

M A S C O T
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

TENGS FINA SERVICE
FINA BENSIN OG OLJER
Egersund — Telefon 91 993

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 19 10 00

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Teie — Telefon Tønsberg 21 3 45

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

A. TORP
Regnskapskontor
Tlf. 21 74 85

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

Skien — Halden — Sandnes — Berg — Gjøvik
Florø — Råde — Levanger

A/S BUSSTRAFIKK
SKIEN

Tidens møbler...
KRISTIAN HØLLAND
MØBELFORRETNING
Telefon 61 613 — 4300 Sandnes

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE
SKOTØYFORRETNING
Sandnes — Tlf. 61 282

Det ideelle sted for møter og kurser
FINNSNES HOTELL
Bondeheimen
9300 Finnsnes — Telefon 151
70 værelser, de fleste med dusj, toalett og radio — 7 grupperom fra 6—100 pers.
Kafeteria — Garasjer
Restaurant med internasjonalt danseork.

BERG HANDEL
Alt i dagligvarer
Berg st. — Telefon 95 203

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

RÅDE INNREDNING
Brødrene Fensbekk
1640 Råde — Tlf. Moss 74 236
DØRER - VINDUER - TRAPPER

Gullsmed
EILIF RYDENG
9300 Finnsnes — Tlf. 18
Fører alt i premier

HARRY's KJØPESENTER
Inneh.: H. Sørlie
Alt i Dagligvarer
Levanger — Telefon 81 084

hos
STEDENFELDT
Levanger — Telefon 81 386
Damefrisør - Herrefrisør
Skjønnhetssalong - Parfymeri

LEVANGER HAGESENTER
Telefon 82 140 — Levanger

VICTORIA HOTELL
6900 FLORØ

BILREK.

Bjørn Rist & Co.

Telefon 1 574 - Kirkenes

Telegr.adr.: «Bilrek»

Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

LANDS GJENSIDIGE BRANDKASSE

2870 DOKKA

Telefon 154

L. HVIDING

Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

MANDALS SPAREBANK

Mandal

*

Etablert 1840

ILSTAD & PEDERSEN A/S

BYGGMESTERFIRMA

Bodø — Telefon 21 449

Nybygg og Reparasjoner

AAS KAFETERIA - KIOSK

v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

Besøk

BOLLA KONDITORI

Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

LEIF W. HANSEN

Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Telefon 25 209

LARS GRØNVOLD

Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

3 K - KONTORKONSULENT

Knutsen & Kristiansen

Kontormaskiner og Kontormøbler
Lillehammer — Telefon 53 988

Fotograf

STRAND

Kongsberg

NYBYGG - REPARASJONER

Vi utfører: Nybygging - Ombygging - Aluminiumsarbeider - Alt i reparasjoner - Motormontasje - Stålkonstruksjoner - Innredningsarbeider - Klassifikasjonsarbeider Slippsetting m.v.

A/S SVOLVÆR MEK. VERKSTED

8300 Svolvær — Telefoner 131 - 167

GUNDERSENS KAFFE
Byens beste
E. GUNDERSEN
2200 Kongsvinger

GLÅMDALEN
FYSIKALSKE INSTITUTT
Engensgt. 1 - 2200 Kongsvinger - Tlf. 15 1 12

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

NORSK RAMMEFABRIKK A/S
Gullistfabrikk
Skotterud — Telefon Kongsvinger 35 568

SKOTTERUD GJESTGIVERI
T. O. Bakke
Skotterud — Telefon 35 309
Kafeteria

MALERMESTER
JOH. BAKKELI
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik **Telefon 27 202**
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

IMA A/S
Industri og Marine Arbeid
Tlf. 64 322 - 67 183 — 3200 Sandefjord

INDUMONT A/S
Mek. Verksted — Industriservice
Jernbanealléen 27 - 3200 SANDEFJORD
Telefon 64 195

Rådgivende ingeniører i bygningsteknikk
BYGNINGSKONSTRUKSJONER
INDUSTRIANLEGG — KAIER
Sivilingeniør **Audun Muri**, M.N.I.F. -.M.R.I.F.
Møllendalsbk. 9 a — Tlf. (05) 29 87 00
5000 Bergen

VI KJØPER
Gammelt kobber - metall - messing
Spes.: Gamle metaller
H. B. OLSEN
Bryggen 3, 5000 Bergen - Tlf. (05) 21 78 94

OLE P. HANSEN
Murmester
Telefon 62 771 Telefon 62 240
9400 HARSTAD

MAGNOR SMIE OG
LANDBRUKSVERKSTED A/S
Magnor — Telefon Kongsvinger 37 147

Kristiansund N. - Kongsberg - Hønefoss - Egersund - Gjøvik - Moss
Trondheim - Ålesund - Tønsberg - Kopervik - Nesbyen - Vennesla

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

A/S CURINGSENTRALEN
Strandgt. 3/5 — Gjøvik
Sentralbord 74 0 09
Produsent av STJERNEDEKK

KR. GÜNTHERS EFTF.
Blikkenslager
Spesialverksted for rustfritt stål
Moss — Telefon 52 049

SYVERS EFTF.
Per Wennersten
Alt i Dagligvarer
Ekholdtvn. 35 - Tlf. 57 289 - 1500 Moss

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

ARTH. JAHNSENS EFTF.
K Jahnsen
Alt i Møbler
3100 TØNSBERG — Telefon 11 315

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse: Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

EIDSBERG SPAREBANK
Opprettet 1848
Heggin, 1850 Mysen — Tlf. 89 12 16

PER J. SKJERVAGEN
Gullsmed
7460 RØROS
Alt i premier

ANDERSSONS GARTNERI
Tlf. 19 325 - 7053 Ranheim
BLOMSTERHJØRNET
Håkon Jarlsgt. 2 - Tlf. 25 348 - 7000 Trondh.
Alt i blomster og dekorasjoner

J. DAHLE
Mek. Verksted og Metallstøperi
Nygt. 26 - 7000 Trondheim - Tlf. 23 614

BJ. TANGEN
Heidemannsgt. 31 - 2300 Hamar
Telefon 23 2 43
Kolonial - Tobakk - Frukt

SIVILINGENIØR
OLE HELMER SJO
M.N.I.F. — M.R.I.F
Rådgivende ingeniører i byggeteknikk
Bryne — Telefon 81 568

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Repslagergt. 19 (tidl. Dovre Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

BRØDR. HETLAND A/S
Trelastforretning — Høvleri
Bygningsartikler — Entreprenørfirma
Ferdighus — Ferdighytter
Bryne (044) *81 090
Sandnes (045) *61 000
Skarnes 1 126

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

Vi påtar oss alle sorter underlag og asfalteringsarbeider
TROMS ASFALT A/S
Skattøra - 9000 Tromsø - Tlf. 89 635

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning
Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Telefon 22 223

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

★
MANSTAD KJØTT & KOLONIAL
Inneh.: Øivind Karlsen
Ass. Dagligvareforretning
Manstad — Onsøy Tlf. 33 277
★

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

ØSTFOLD BILLAKKERING
Moderne lakkeringsverksted
Ludv. Engesvei 21 - Tlf. 56 795
Sarpsborg

LARS SØLAND & SØNNER A/S
Trevarefabrikk — Byggeforretning
Bygningsartikler
Lisleby. Tlf. Fredrikstad 17 257

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

TORVALD SÆTRE
ELEKTROINGENIØR
Strandvn. 10 — tlf. 26 1920
5031 Laksevåg

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

EGIL TØSSEBRO
Byggmester
Øvre Kolstien 34 — Telefon 28 07 97
5030 Landås — Bergen

HANS HAGEN
Mekanisk Verksted
Nye Teglverksvei 19 - 4600 Kristiansand S.
Postboks 1055 — Telefon 24 4 38 - 15 6 25
Postgiro 30 61 96
Bankgiro 9405.05.21367

TERJE SØRHUUS
Antikviteter
Lilletorvet - 3250 LARVIK - Tlf. 81 858

Velkommen til
STAVE DAGLIGVARER
Godt utvalg
Farriseidet Telefon 82 195
Torstrand » 81 465
3250 LARVIK

NØSTEBU
Spesialforretning i Garn og Trikotasje
Nansetveien 98 — Telefon 85 835
3250 LARVIK

ERLING HANGREY
Urmaker — Alt i Ur
Torget 2 — 3250 LARVIK — Tlf. 81 743

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

LILLESTRØM AKVARIUM
fører alt i fugler, fuglebur, fisk og rekvisita
Parkalléen 21 - 2000 Lillestrøm - Tlf. 71 16 57

KLOSTER ELVERHØY
ENTREPRENØRFORRETNING
2300 Hamar

Besøk
ELVINE KAFETERIA
Marvikveien 2 b - 4600 KRISTIANSAND S
Telefon 26 880
Assortert middagsmeny
Hjemmeservering — Lokalutleie

SANDSJE MEK. VERKSTED
Inneh.: Skorge og Kleppan
3160 STOKKE — Telefon 340
Fabrikasjon av:
Trebearbeidingsmasker og Verktøy

Ta en stopp ved
RØLLESHAUGEN
Med god mat og en forfriskning
3037 GALLEBERG
Telefon Sande i Vestfold 1838

GULLSMED
GEORG ØIESVOLD
8000 BODØ — Tlf. 20 729
Filial Royalsentret tlf. 21 136
Forretningen med det store utvalg
SMYKKER - SØLV - TINN - PLETT - PREMIER

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

DAGBLADET FINNMARKEN
Hovedkontor: Vadsø - Tlf.: 51 213
Avd.kontorer:
Kirkenes, tlf.: 91 334 — Vadsø, tlf.: 87 213

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

SIMON PETERSEN A/S
Alt i skotøy
O. Tryggv gt. 42 - Tlf. 22 439
Trondheim

GJØVIK STENINDUSTRI
Monumenter - Skifer - Bygningsplater
Pent arbeide
Gjøvik — Telefon 71 374

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

K. LUND A/S - STEINKJER
Aut. Rørleggerfirma
Verksvn. 7 - Steinkjer - Tlf. 62 788

NORD-TRØNDELAG RENHOLDS-SERVICE
Inneh.: Kari Stakset
Steinkjer — Telefon 62 603

SALVE GAUSLÅ
Aut. Entreprenørforretning
4800 Arendal — Telefon 25 510
Spesialitet: **Brønnboring**

TEIGENS MASKINFORRETNING
Landbruksforretning - Reservedeler
Steinkjer — Telefon 61 194

STEINKJER BETONGINDUSTRI A/S
Figgja — Steinkjer — Tlf. 62 240

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

GRILLEN
Kafeteria - Friluftsservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

SAKSHAUG SPORTSFORRETNING
G-sport
Steinkjer — Telefoner: 61 798 - 61 796

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

ALF TORJUSSEN
Blikkenslager
4800 Arendal — Telefon 25 263

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Telefon 71

Sellebakk - Fredrikstad - Stavanger - Kristiansand S. - Verdal - Rødland
Larvik - Namsos - Lillehammer - Arendal - Hamar - Helgådalen - Rygge

EINAR BRÅTHEN
Alt i kjøtt - Pålegg og Pølsevarer
Selbak Torg — Telefon 14 103
1650 Sellebakk

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — Tlf. Velandsnes 60 b

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

RØNNEBERG & CO.
Fothelsesenter
Off. aut. protesetekniker
Nykirkebakken 9 — 4000 Stavanger

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Køhlersv. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

TEPPERENSEKSPRESSEN
Rådhusgt. 15 — Telefon (041) 21 308
4600 KRISTIANSAND S.

FLYPLASSEN
LAKKERINGSVERKSTED
Postboks 90 - 1580 Rygge - Tlf. 60 724

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen — Tlf. Verdal 80 473

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

A. HAMSTADS
Bakeri og Konditori
anbefales
Namsos - Telefon 72 046

H. M. WRANGELL & CO. A/S
5500 HAUGESUND

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

ODD FELLOW
mottar sluttede selskaper — Brylluper
Bisettelser — Mottagelser etc.
Engene 6 - 3000 DRAMMEN - Tlf. 83 53 89

Besøk
GRILLEN KAFETERIA
Ø. Storgt. 4—6 — Telefon 83 19 36
3000 DRAMMEN
Hjembakte kaker — God mat
Levering av snitter og koldtbord

GUNNAR DAHL
Handelsgartneri
Alt i planter og blomster
Hønefoss — Telefon 21 524

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i røkesaker, konfekt og lesestoff
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

AASMUND SOLLID
Tømmermester og Entreprenørforretning
Administrasjon — 9250 Bardu
Postboks 220 — Telefon 168
Avd. Ofoten—Ankenesstrand, Teknisk avd.
Telefon Narvik 56 296
Avd. Tromsø, Fergevn. 4, telefon 98 381
Bankforbindelse:
Bardu Sparebank
Narvik Handelsbank A/S
Postgiro 8 54 54

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Telefon 31 430 — Stange

IVAR HJELLE
Byggmester
Volldalsberga 21 - Ålesund - Tlf. 25 816

SOLVANG BENSIN & SERVICE
Synnøve og Vigleif By
Furnesvn. 111 - 2300 Hamar - Tlf. 22 6 65
Vask - Smøring - Oljeskift - Rekvisita
Parafin - Fyringsolje — Kiosk: Tobakk -
Frukt - Sjokolade - Is - Mineralvann

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 — SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-. GUTTE- og PIKEKLÆR

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

EINAR ØVERLI
TRELASTHANDLER
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J ALHAUG
ENTREPRENØR
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr -
Damevesker - Parfyme - Leketøy

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon 53 9 88

HOTELL SOCIETETEN
Vertskap: Marit og Finn Vik
3080 Holmestrand — Telefon 51 7 98

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

Mange bauger fører til Fredrikstad
Linjeagenturer — Skipsmeglere
MØRKS EFTERFØLGERE A/S
Fortolling — Spedisjon
Postboks 3 — 1601 Fredrikstad
Tlf. 15 800 - Telegr.adr.: «Just»

SVERRE BJERKELI
Alt i Kjøtt og Pølsevarer
Telefon 23 505 — 2300 HAMAR
Husk Pølsebua på Østre Torg

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

A/S FREDRIKSTAD
BLIK- OG METALVAREFABRIK
1600 FREDRIKSTAD

STADION SERVICE-SENTER
Bensin - Olje - Smøring - Rekvisita
Kvikkvask - kiosk
Vangsvn. 70 - Hamar - Tlf. 25 744

S. RUSTAD
Herre- og Gutteutstyr — Skotøy
Torvgt. 42 — Hamar — Tlf. 23 863

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS
MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

MATHISENS FOTO &
RAMMEFORRETNING A/S
Alt i Foto og Ramme
Stoltenbergsgt. 10 — Telefon 11 401
3100 TØNSBERG

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

HANS ROGNE A/S
6000 Ålesund — Tlf. (071) 21 453
ALT I MALERVARER

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

MÆLAND HØNSERIUTSTYR
5700 VOSS - Tlf. 12 173

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

IVAR ISAKSEN
Entreprenør
Ålesund — Telefon 37 074

A/S CENTRUM VULK
Munkegt. 2 — 4800 ARENDAL
Telefon 22 490

RØEDS TREVARE A/S
3200 SANDEFJORD
Produsent av Tun-Døren
Telefoner: 64 031 - 61 236

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

ASBJØRN VIKHAGEN
Blikkenslagerverksted
Ventilasjonsanlegg
Molde — Telefon 52 105

ARENDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Telefon 21 083 — Arendal

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Universitetsbiblioteket i Oslo
Aviskontoret

OSLO 2

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: **AUG. HANSSENS FORLAG**
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

A/S THOR DAHL

Skipshandel

SANDEFJORD

GJØVIK—NES—RINGSAKER

Korteste vei over Mjøsa med vår moderne ferje:

MJØSFERGEN II

med plass for 28—30 biler og 300 passasjerer. Beste forbindelse mellom Mjøsas vest- og østside. Går hele dagen.

Kun ca. 12 min. overfart.

A/S Færgen Gjøvik-Nes-Ringsaker

Telefon Gjøvik. Eksp. 72 559

Benytt

SHELL BENSINSTASJON

Inneh.: K. Langeland & Co.
V. Strandgt. - 4600 Kristiansand S.
Telefon 22 767

Bensin - Service - Olje

ANFINN NILSEN

Tømmermester

Skauvn. 15 - 4800 ARENDAL - Tlf. 23 965

Grafia Boktrykkeri - Oslo